

บทที่ 2

บทบทวนเอกสาร

ป่าเสม็ดขาวบริเวณสถาบันราชภัฏสงขลาเป็นป่าที่มีขนาดเล็ก เนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ ป่าเสม็ดขาวผืนนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าทดแทนที่ (succession) เมื่อป่าดั้งเดิมซึ่งเป็นป่าดิบชื้นที่มีน้ำท่วมขังคล้ายป่าพรุถูกทำลายลง โดยพืชในสังคมป่าพรุจะเป็นพวกพืชไม่ผลัดใบ มีโครงสร้างของป่าและความหลากหลายของพรรณพืชสูงมาก มีลักษณะเฉพาะ ในประเทศไทย มีพื้นที่พรุประมาณ 400,000 ไร่ กระจุกกระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ตั้งแต่ภาคเหนือ ซึ่งมีขนาดเล็กบนดอยอินทนนท์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และส่วนใหญ่พบทางภาคใต้ตอนล่าง โดยเฉพาะในจังหวัดนราธิวาส พบพื้นที่พรุที่ยังคงสภาพเดิมเป็นสังคมพืชผืนใหญ่และมีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย นั่นคือป่าพรุโต๊ะแดง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอตากใบ สุโหงปาดี และสุโหงโกลก มีเนื้อที่ประมาณ 50,000 ไร่ (ธวัชชัย สันติสุข 2534 , 8) ปัจจุบันพื้นที่ป่าพรุส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการพัฒนา ทำให้พื้นที่พรุบางแห่งเกือบจะไม่ปรากฏร่องรอย บางแห่งถูกทำลาย และได้กลายสภาพไปเป็นป่าเสม็ดขาว

ชรินทร์ สมานธิ และสุวิทย์ ไทยนุกูล (2531) ได้ศึกษาการทดแทนที่ของป่าเสม็ดขาว ในจังหวัดนราธิวาส สํารวจศึกษาพรรณพืชที่ปรากฏในสังคมพืชป่าเสม็ดขาว พื้นที่บ้านพิบูลทอง ตำบลคูวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบพรรณพืช 11 ชนิด ได้แก่ เสม็ดขาว เกลง กระจูดใหญ่ กระจูดหนู หญ้าคมบาง หญ้าไทร ผักกูดโยง ลำเท็ง ลิเกายูง หญ้าคา และหญ้าแดง นอกจากนี้ได้สำรวจพบว่าในช่วงที่ทำการศึกษาเป็นเวลา 1 ปีนั้น ได้มีพืชชนิดใหม่เข้ามาทดแทน 7 ชนิด ได้แก่ สีสหระ หว่าหิน หญ้าเหลี่ยม หญ้าดอก หญ้าหนวด ปลาตุ๊ก หญ้าปากเป็ด และลิเกาเล็ก และได้พบว่ามีพืชบางชนิดได้หายไปจากสังคมพืชบริเวณที่ทำการศึกษา ซึ่งได้แก่ หญ้าคา และลิเกายูง

จำลอง เฟ็งคล้าย และคณะ (2534) ได้สำรวจและศึกษาพรรณพืชพื้นที่ป่าพรุในจังหวัดนราธิวาส ได้รายงานการสำรวจพบพรรณพืชที่เป็นไม้ดอก 109 วงศ์ 437 ชนิด และพืชพวกเฟิร์นจำนวน 15 วงศ์ 33 ชนิด ได้จำแนกสังคมพืช (plant community) ออกเป็น 16 สังคม ในจำนวนนี้ได้จัดสังคมเสม็ด (Melaleuca cajuputi community) ไว้ในกลุ่มสังคมพืชป่าไม้ยืนต้นชนิดใบเลี้ยงคู่

สนิท อุโพร (2538) ได้ศึกษาสภาพทั่วไปของป่าเสม็ดขาวบริเวณสถาบันราชภัฏสงขลา ได้รายงานไว้ว่าป่าเสม็ดขาวบริเวณดังกล่าวเป็นสังคมพืชที่เจริญมาทดแทนป่าดั้งเดิมที่ถูกทำลายไป และได้ศึกษาพรรณพืชที่เป็นพืชเด่น (dominant species) ซึ่งได้แก่ เสม็ดขาว เถาคัน หวายลิง ปรงทะเล ย่านลิเภา ฐูปถายี และสังวาลพระอินทร์

ชวลิต นิยมธรรม (2540) ได้รายงานการศึกษาไม้ต้นในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส พบไม้ยืนต้น 156 ชนิด (species) 100 สกุล (Genus) 45 วงศ์ (Family) ในจำนวนพืชที่ได้ศึกษานั้นมีหลายชนิดก็พบว่ามีในป่าเสม็ดขาวบริเวณสถาบันราชภัฏสงขลา เช่น เสม็ดขาว และหว้าหนา

พ.ศ.2538 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เขตหาดใหญ่ ได้ศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของพันธุ์ไม้ในบริเวณทะเลสาบคอนบน(ทะเลหลวง) บริเวณใกล้อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการสร้างทาง รพช.สาย 11037 บ้านปากประเหนือ จังหวัดพัทลุง-บ้านหัวป่า จังหวัดสงขลา พบว่าลักษณะโดยทั่วไปในบริเวณนี้เป็นป่าเสม็ดขาวที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ พบพรรณไม้ต่าง ๆ ได้แก่

เสม็ดขาว (*Melaleuca leucadendra* L.) ซึ่งเป็นชนิดเด่น และพืชชนิดรองลงมาได้แก่

จิกน้ำ (*Barringtonia acutangula* (L.) Gaerth.)

กระท่อมหนู (*Mitragyna speciosa* King.)

หว้าหิน (*Eugenia scortechinii* King.)

ตาคุ่มบก (*Sapium insigne* Benth.)

หญ้าเหลี่ยม (*Exacum tetragonum* Roxb.)

หญ้าปล้อง (*Echinochloa stagnina* Beauv.)

หญ้าไทร (*Leersia hexandra* Sw.)

ผักกูด (*Dyropteria amboinensis* Kurz.)

ลำเท็ง (*Sterrochaena palustris* Bedd.)

ลิเภาใหญ่ (*Lygodium salicifolium* Presl.)

ลิเภาป่า (*Lygodium polystachyum* Wall.)

ลิเภายู่ (*Lygodium scandens* Sw.)

ลิเภาหางไก่ (*Lygodium circinatum* Sw.)

ลิเภาเล็ก (*Lygodium microphyllum* R.Br.)

กระจุค (*Lepironia icartulate* Domin.)

(สุปาณี เลียงพรพรรณ 2541 : 9-10)

ธนิต หนูยิ้ม และบุญชูบ บุญทวี (2542) ได้ศึกษาวิจัยการทำประโยชน์จากไม้เสม็ดขาว พบว่าไม้เสม็ดขาวเหมาะที่จะปลูกในพื้นที่พรุที่มีน้ำขัง และจัดเป็นไม้เบิกนำ (pioneer species) ของสภาพนิเวศป่าพรุ ได้ศึกษาวิจัยลักษณะทั่ว ๆ ไปของไม้เสม็ดขาว โดยศึกษา ลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล เมล็ด การกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติ ปัจจัยและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งประโยชน์ของไม้เสม็ดขาวในด้านต่างๆ คือ เนื้อไม้ทำที่ปักอาศัย ทำฟืน เผาถ่าน ทำเสาเข็ม เสาบ้าน ไม้ฟืน เปลือกไม้เสม็ดขาวใช้ทำฝ้ายบ้าน มุงหลังคา อุดรูรั่วของเรือ เป็นวัสดุใช้ซ่อมแห อวน ใบใช้สกัดเอาน้ำมันเขียวเพื่อทำยาหม่อง สบู่ ยาไล่แมลง ต้มคั้นแทนชา ช่วยรักษาโรคปวดเมื่อย คีซ่าน ยอดอ่อนกินแทนผัก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตเห็ดเสม็ด และเป็นที่อยู่ของผึ้งให้น้ำผึ้งคุณภาพสูง

